

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ו]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת מקץ

א. שד"ל.

פרק מב' פסוקים א', ב', ד':

פרק מב

[א] למה תתראו: למה תביטו איש בפני אחיו (ר' אליה בחור, ר"ע ספורנו ורמב"ן) כאנשים חסרי עצה ומשועממים בצרתם ואין בהם דעת להימלט ממנה. ההתפעל מורה על הרוב פעולה שאדם פועל על עצמו, ולפעמים יבוא ג"כ על פעולה ששני בני אדם (או יותר) פועלים זה על זה, כמו לכה נתראה פנים (מלכים ב' י"ד ח'). מה שכתוב ברש"י: שעדיין יש לו שבר, צ"ל סבר (תקוה), עיין בראשית רבא (פ' צ"א א') וכן בכ"י שבידי הוא בסמ"ך.

[ב] ונחיה ולא נמות: הכוונה ונחיה, תחת שאם לא תרדו שמה נמות ודוגמת זה למעלה מ' כ"ג, וכ"ז י"ב.

[ד] אסון: מיתה משונה במקרה רע, כמו ואם אסון יהיה (שמות כ"א כ"ג), ויראה זאת היה לו לירוא גם על שאר בניו, כי כל הדרכים בחזקת סכנה, אלא חשב כמו שהשב בבואו אל עשו והיה המתנה הנשאר לפלטה, ומכולם בחר בבנימין שהיה בן אהובתו, ואחיו אינגו ואמו מתה. ודעת רלב"ג ודון יצחק כי מפני שמתה רחל בדרך ובנה יוסף ג"כ לפי מחשבתו, היה יעקב ירא שמא כך היה מול רחל שהיא ובניה ימותו בלא עתם. ויח"ף אומר, כי אולי היה יעקב חושד את בניו שמא הם היו סיבת מיתתו של יוסף, כי ידע שלא היו אוהבים אותו והיו מקנאים בו, ואחר שיוסף אינגו ויעקב היה מחבב את בנימין כבן זקונים ולהיותו בן רחל אהובתו, חשש שמא גם בו יקנאו וישנאוהו, והנה לא היה יעקב רוצה לגלות לבניו החשד הזה שהיה חושד אותם שלא להרבות הקטטה בתוך ביתו, אך שמר את הדבר בלבו ולא רצה לשלוח עמם בנימין פן יקראנו אסון, כל' פן יגרמו מיתתו, ואח"כ יאמרו לו שנטרף; ואח"כ כשסיפרו לו דברי יוסף התחזק בלבו החשד הזה, כי הדברים שהיו מספרים היו זרים ובלתי מצויים, רק אחר שיהודה ערב את הנער, או האמין שלא יעשו לו רעה ואז שלח אתם את בנימין.

שאלות

1. מה הפעולה הפסוק א' וא"כ פרשנו את מאווד איתה?
2. איך אמין פרשנו את הא"ה: "ספר"?
3. איך אנו כיום מתנשים פארש נה?
4. מה אחד פרשנו פסוק ב'?
5. פנסתו פארש את האו"ש "אסון" מספיר פרשנו את דעתו על התפלות אנפיותיו fe יעקב ואסון אנפנה, התוכף לפספיר?

* * *

ג. תועלויות להרלב"ג

פרק מב' פסוק: בז' / פרק מג' פסוק כג':

והינה כסף איש בפי אמתחתו בספנו במשקלו ונשב אתו:

ר) ראי' למי שיירח שיחד מדבר שיקדים מה שיחבאר ממנו שאין לו פשע ואין לו חטאת על זה קודם שהשיגו החמד, שאם ימתין עד שישיגו החמד הנה לא יועיל לו ההגלותו כמו שיועיל לו קודם זה, והמשל שמי שבא בידו מזון שלא כדין אם ימתין להשיבו עד שיבקשו ממנו הנה יחשבוו שהוא עבדו לעמו בזונה, אבל אם יתעורר להשיבו קודם שיבקשו ממנו הנה זה יורה על היותו בלי פשע על זה, ולזה בקדמו אחי יוסף להודיע כי כבר הושב כספיהם בפי אמתחתיים ושהם משיבים אותו קודם שיטוררו אותם על זה.

דא ידענו מי שם בספנו באמתחתינו: ויאמר שלום לכם אר' תיראו אר'היכם ואר'הי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם:

ה) ראי' למי שלקח תבואה מאנשים רבים ואחר כך מכר ממנה לאחר ומלא במה שסביע לו ממנה מטמון כרי הוא שלו כי זה יורה שלא היה המטמון מהסוחר כי הוא קנה זה מאנשים רבים ואולם כשלא היה זה בזה האופן לא זכה בו זה בקונה וכבר נהבאר זה השרש בפ"ב ממליטא:

אלות

1. לכאורה מה קשה בפסוק הראשון?
2. מה לומד פרשנו מן הפסוק הראשון 6613ne על יד?
3. מה מוציא פרשנו על מתאים בפסוק השני כאן?
4. איך ולמה צריך לפי זה להתנהג?

* * *

ג. בלי יקר.

פרק מג' פסוק

[ח] ונחיה ולא נמות. בכל מקום שנאמר בפל בזה, נדרש על העולם הבא, כמו שפרש רש"י פרושת "וזאת הברכה" (דברים לג,ו), "יחי ראובן" - בעולם הזה, "ואל ימת" - לעולם הבא, וכמבאר למעלה פרושת נח (ו,טו) על פסוק "לא אמות פי אחיה" (תהלים קיח,י), על כן צריך כפל זה באור גם כאן. והקרוב אלי לומר בזה, כי אמר זה כלפי יעקב אביו וכלפי עצמו, לפי שיעקב נתבשר שאם לא ימות אחד מבניו בחייו לא יראה פני גיהנם (עיי' תנחומא ויגש ט), ועל ידי שליחות בנימין נתגלה שיוסף חי ואז יחיה יעקב בעולם הזה, כמו שכתוב: "ותחי רוח יעקב אביהם" (להלן מה,כו), ולא ימות גם לעולם הבא, כמו שכתוב: "אמותה הפעם" (שם מו,ל), פעם אחת ולא שתיים. ורוח ה' דבר

ביהודה, מה שאמר "ונחיה" בעולם הזה "ולא נמות" לעולם הבא, "גם אתה", מן השעם שנתבאר. אמנם "גם אנחנו" היתה הפגנה על עצמו, כי הוא קבל עליו "אם לא הביאתיו אליך ותטאתי לאבי כל הימים" דהיינו לעולם הבא, על כן אמר שיהיה בטוח שיביאנו, וזה שאמר: "שלחה הנער אתי ונקימה ונלכה ונחיה" בעולם הזה בנלעפות רעב, כי לא יזיק לנו שנת הרעב, "ולא נמות" לעולם הבא מצד הנדוי שקבל עליו, כי אמר: בטוח אני שאביאנו אליך. ומה שאמר "אנחנו" וכלל כל האחים עמו, לפי שאם היה יוסף מת והיה יעקב רואה פני גיהנם, אז כל האחים שהביאו את יעקב לידי מדה זו לא היו בטוחים להנצל מראית פני הגיהנם, כי הגורם המכשול דין הוא שיכשל בו גם הוא.

אלות

1. מה מביא את פרשנו על הפסוקנו כאופן שהוא לומד במקומות אחרים?
2. מהו הסברו על התנהגות יצחק כאן ועל כן תאמת האחים לזק?
3. מה רצה יהודה להדגיש באמירתו זו?
4. איך הוא מכיל את כל האחים ולמה?

* * *

ד. רמב"ן .

פרק מג' פסוק כג':

(כג) נתן לכם מטמון באמתחותיכם. אמר רבי אברהם יתכן שהיה לאדם מטמון בביתו ושכחו * ויצא בגורלכם, כי כספכם בא אלי. והנה הם דברי נחומים כי איך יצא לכל אחד כספו במשקלו, אבל כל דבר מכוסה יקרא מטמון, טמן עצל ידו בצלחת⁵⁹, יש לנו מטמונים בשדה⁶⁰, והנה אמר להם כי דרך החמרים לוקחי התבואה לשום כל אחד כספו בשקו, והנה המשביר לקח מן הבאים שקיהם ומלא עשרה שקים שבר והכסף טמון⁶¹ תחת התבואה, ובא אדניו וצוה אליו לשפכם אל כלי⁶² בני יעקב, כי רצה למהר לשלחם, או מפני שלא בא הכסף אליו * והנה לכל אחד בפני אמתחתו כספו במשקלו, כי כל איש יביא בדמיו כסף שוה חמור לחם, וזה יקרה תמיד בשוקים ובאוצרות הנמכרים ברוב מהומות העם⁶³:

אלות

1. פרשנו 663 כאן את האפן צנרא, מה קדיוק דקריו כאן?
2. איך הוא מספיק את: "מטמון"?
3. מה היו סדרי השיווק עליהם הוא פונה את סיפורו?

* * *

ה. המשתדל .

פרק מג' פסוק כג':

[בג] אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון: תלמידי יהודה לוצאטו אומר כי הם הבינו שהמאמר הזה הוא זר מאד בפי איש מצרי שלא יהיה מכיר אותם ואת משפחתם, ורוצים היו לשאול מי הוא זה האיש אדוני הארץ, אולי היה זמן מה בארץ כנען והכיר את משפחתם, אבל שמרו מחסום לפיהם כדי שלא ליתן מקום לומר שהם מרגלים.

אלות

1. מה קשה פסוקנו מאפשר לאחים להרהר את אשר פרשנו על פיהם?
2. למה האחים ככל זאת לא עלו זאת?
3. אינה מסקנות הם הוציאו מכל זה?

* * *

ו. תורת משה - האלשיך הקדוש .

פרק מג' פסוקים לב', לג':

וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה הוא למצרים. וישבו לפניו הבכר כבכורתו והצעיר כצעירתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו (מג לב' לג').

(לב) עורכי השלחן לא השוו את אדוניהם עם זולתו וישימו לו לבדו ולהם לבדם. אך הוא לא רצה רק (לג) וישבו לפניו והושיבם הבכור כבכורתו וכו'. הוא כי היו ארבעה בכורות, ולא השוה הבכורות יחד, רק כל בכור כבכורתו כי לא ישוה דן וגד לראובן, רק כל בכור לפי גדרו. וכן הצעיר כצעירתו כל פרטי לפי ערך צעירתו. ועל השגיחו בכל הפרטים האלה ויתמהו וכו'.

אלות

1. אינה קשיים נראים לפרשנו כאן עליהם הוא מנסה לענות?
2. לפי דקריו מה קדיוק קרה מספיק לפרשנו יוסף?
3. איך - על פי זה - מתפרש פסוקנו?

* * *